

6. Якиманская И.С. Разработка технологии личностно ориентированного обучения // Вопросы психологии. – 1995. – № 1. – С. 31 – 47.

УДК 378.147

Л.І. Радзецька

Ужгородський національний університет

ОКРЕМІ ІДЕЇ ДО КОНЦЕПЦІЇ НАСКРІЗНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті розглянуто сучасний стан та перспективи вдосконалення викладання іноземних мов, зокрема англійської, в Ужгородському національному університеті. Пропонуються методи особистісно зорієнтованого спілкування, використання відео-, аудіоматеріалів під час вивчення іноземної мови. Пропонуються окремі ідеї до концепції наскрізного вивчення іноземної мови у вищих навчальних закладах.

In this article we have studied modern state and prospects of the improvement of foreign language teaching, especially the English language, in Uzhhorod national university. The personal-oriented communication methods, usage of video and audio aids in foreign language teaching are offered. Some ideas to a conception of foreign language teaching provided in higher educational institutions are offered.

За останні десятиліття іноземна мова набула пріоритетного значення для студентів різних спеціальностей Ужгородського національного університету. Це передусім пов'язано з перспективою вступу України до Євросоюзу і розширенням меж професійної самореалізації молодих спеціалістів в європейських країнах. Іноземна мова стає одним з основних механізмів реалізації інтеграційних процесів. Отже, виникла необхідність удосконалення процесу її вивчення, що й зумовлює актуальність теми нашого дослідження.

Наукова новизна і практична значущість дослідження полягає в інтеграції тем, вивчених із фахових дисциплін, орієнтації навчальних завдань на вільне самовизначення студентів. Це дозволить їх ранжувати за трьома рівнями і дасть змогу створити для них відповідно базовий, коригуючий і посилений модулі навчання, що сприятиме гнучкій моделі навчання.

Мета статті – з'ясувати реальний стан вивчення іноземних мов в Ужгородському національному університеті, виявити проблеми і запропонувати ідеї, методи і шляхи реалізації наскрізної системи вивчення іноземних мов.

Нами було проведено дослідження сучасного стану вивчення іноземної мови в Ужгородському національному університеті. З'ясовано: рівень знань,

сформованості вмінь і навичок їх використовувати у навчальній діяльності; мотивацію до вивчення іноземної мови; навчальні інтереси; розуміння значущості знань іноземної мови для подальшої професійної діяльності. Для проведення дослідження використовувалися методи: письмове та усне опитування, аналіз продуктів діяльності, інтерв'ю, анкетування.

Аналіз результатів дослідження дав змогу виявити деякі проблеми:

1. Рівень знань студентів-першокурсників не відповідає задекларованому вихідному рівню випускників середньої загальноосвітньої школи.

2. Для корекції мовленнєвої підготовки і вивчення програмованого матеріалу кількість годин, що виділяється згідно з навчальним планом, є недостатньою.

3. Сумлінно самостійно опановують іноземну мову менш ніж 30% студентів.

4. Лише 14% студентів мають досвід роботи за спеціальністю з використанням набутих в університеті знань з іноземної мови, тоді як 30% студентів мають досвід роботи не за спеціальністю.

5. Лише 45% студентів відповіли, що отримують в університеті рівень володіння іноземною мовою, достатній для майбутньої професійної діяльності та відповідний необхідним вимогам для навчання за кордоном.

6. Лише 1/3 з опитуваних студентів знання з іноземної мови потрібні для подальшої роботи за спеціальністю.

7. Лише одна третина студентів відповіли, що в навчанні використовуються новітні методи навчання (ТЗН, інтерактивні форми занять).

Виходячи з цього, а також ураховуючи особливості сучасного етапу, які визначаються необхідністю дуже швидкого реформування системи іншомовної підготовки студентів для успішного входження в Болонський процес у 2010 році, тобто за три роки, нами була запропонована нова концепція безперервного наскрізного вивчення іноземних мов. Вона передбачає не поступовий розвиток, а якісний стрибок, який вимагає, по-перше, консолідації зусиль кафедри іноземних мов та факультетів, по-друге, що найактуальніше, більш тісні зв'язки з профілюючими кафедрами, які є соціальним замовником. Практичне втілення такого стрибка вбачаємо в тому, що в межах комплексної програми забезпечення якості навчання в Ужгородському національному університеті на факультетах розробляється концепція науково-методичного проекту “Наближення якості іншомовної мовленнєвої підготовки бакалаврів і магістрів до Європейських стандартів”. Основний підхід під час розробки концепції –

синергетичний – ґрунтується на принципах системності, міждисциплінарності та інтегративності. Реалізація цих принципів буде здійснюватися за двома стратегіями: короткострокової (передбачає помітне покращання якості іншомовної підготовки студентів у найближчому майбутньому) і довгострокової (піднесення рівня володіння іноземними мовами наших студентів до прийнятного в країнах Болонського простору і визначеного в Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти).

В університеті запроваджено навчальні програми відповідно до концепції триступеневої безперервної системи вивчення іноземних мов: 1 ступінь – 1, 2 курси – загальна іноземна мова; 2 ступінь – 3, 4 курси – іноземна мова професійного спрямування, 3 ступінь – 5, 6 курси – іноземна мова для магістрів.

Експеримент розпочато на окремих факультетах: математичному, фізичному, біологічному та юридичному. Головними напрямками вдосконалення процесу навчання та підвищення якості вивчення іноземної мови слід уважати: підвищення якості навчально-методичних матеріалів (НММ); якості кадрового складу; якості менеджменту навчального процесу.

Методика викладання англійської мови у вищих навчальних закладах сьогодні значною мірою відрізняється від тієї, що була у другій половині попереднього століття. Багато змін відбулося не тільки в Україні, але й в інших європейських країнах. Ці зміни відображають інший підхід до вивчення англійської мови. У минулому переважав граматично-перекладацький напрям, а зараз увага в основному приділяється спілкуванню, що є найважливішим. Якщо ми хочемо навчити наших студентів щоденного правильного спілкування та досягти поставленої мети, повинні бути дуже уважними й обережними під час підбору (виборіу) певного матеріалу.

За останні чотири роки розроблено абсолютно новий комплекс НММ для студентів 1 – 4 курсів. Він має чітке професійне спрямування, базується на всіх можливих засобах навчання для аудиторної та індивідуальної й самостійної роботи. Під час його створення ми керувалися відповідними нормативними документами, співпрацювали з випусковими кафедрами. Більшість НММ затверджена випусковими кафедрами або факультетом в цілому. Залишається проблема розмноження, тиражування НММ у такій кількості, щоб кожен студент отримав індивідуальне, особистісно зорієнтоване завдання. Потребує вдосконалення матеріально-технічна база навчання. У навчальному процесі використовуються технічні засоби навчання (ТЗН) – аудіо- та відеоматеріали, що потребують додаткового обладнання аудиторії. З метою підвищення

мотивації до учіння всі теми, що підлягають вивченню інтегруються з основними професійними дисциплінами.

Так, на юридичному факультеті (спеціальність «соціальна робота») у процесі вивчення англійської мови розширюються професійно необхідні знання. Як приклад розглянемо вивчення програмової теми «Гелен Келлер» (Гелен Келлер – дівчина, позбавлена зору і слуху) [2, 39 – 45].

На вивчення означеної теми відводиться шість годин.

На першому занятті студенти ознайомлюються з текстом, обговорюється проблема таких людей узагалі, зокрема її стан в Україні. Студенти отримують завдання (письмове) – самостійно опрацювати вдома сучасний стан цієї проблеми в Україні, навести конкретні приклади її вирішення, полегшення або навіть покращання. Ці завдання розв'язують паралельно із засвоєнням нової лексики, фразеології щодо органів відчуття, зорового та слухового апаратів. Робота над текстом є основою для вдосконалення навичок читання, розуміння та перекладу, введення термінологічної та соціально-побутової лексики. Лексичні вправи після тексту сприяють запам'ятовуванню нових слів, фразеологічних виразів, збагачують словниковий запас студента.

На другому занятті відбувається перегляд відеофільму «Гелен Келлер» мовою оригіналу. На основі фільму проводиться диспут в аудиторії, обговорюється стан проблеми в інших країнах, зокрема в Англії. Проводиться порівняння з нашою країною. Кожен студент пропонує свою систему допомоги таким людям в їх самореалізації. Творчий підхід викладача до цього виду роботи дозволяє зробити його особливо цікавим й ефективним щодо розвитку навичок мовлення, аргументування, викладу своєї думки, відстоювання своєї точки зору.

На третьому занятті студентам пояснюється утворення та вживання нового граматичного матеріалу. Граматичні вправи допомагають систематизувати вже набуті у школі знання з граматики англійської мови та їх поглибити. У подачі нового граматичного матеріалу ми дотримуємося принципу – від простого до складного, щоб створити цілісне уявлення про ті граматичні явища, що вивчаються. Після засвоєння граматичного матеріалу відбувається повторення тематичного матеріалу, обговорюються конкретні заходи щодо покращання становища людей з обмеженими можливостями. Мовні штампи для повсякденного вжитку, діалоги на задану тему та підготовка до письмової самостійної роботи завершують урок.

Проведення професійно орієнтованих занять дає змогу студентам

оволодіти професійною лексикою, набути необхідний рівень навичок її використання та здобути відповідні знання, які в подальшому вони зможуть використати у своїй професійній діяльності.

Для вдосконалення процесу вивчення іноземної мови пропонується курс «Спілкування іноземною мовою», який здебільшого спрямований на «паблік» спілкування. Даючи характеристику спілкуванню як особливій сфері діяльності, необхідно також відзначити, що без нього неможливий повноцінний розвиток людини і як особистості, і як суб'єкта діяльності, і як індивідуальності [1, 78]. Спілкування є одним з головних чинників виховання і розвитку особистості. Спілкування іноземною мовою збагачує картину світу, робить людину обізнаною та впевненою в собі.

Курс спрямований на навчання мистецтва красномовності. Усе це для того, щоб навчити студента висловлювати свої думки, формулювати власні твердження, вміти у процесі виступу аналізувати зворотний зв'язок зі слухацькою аудиторією. Спілкування в аудиторії стає мовним практичним фундаментом для студентів під час вивчення іноземної мови і дає змогу розвивати свої навички, що будуть супроводжувати їх усе життя.

Запровадження Європейського мовного портфеля забезпечує принцип безперервного навчання іноземної мови в Ужгородському національному університеті та дозволяє охопити і спланувати весь комплекс аудиторної, самостійної та індивідуальної діяльності студента, забезпечує студентів засобами визначення рівня володіння іноземною мовою на кожному ступені навчання, інструкціями, рекомендаціями і пам'ятками для набуття іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь, сприяє навчанню упродовж життя, плануванню процесу, керованого викладачем, та власному навчанню і самоконтролю, дає можливість викладачеві виконувати роль координатора, а не тільки ініціатора навчального процесу, індивідуалізує навчання, дозволяє тісніше співпрацювати з кожним студентом, підвищує мотивацію до учіння іноземної мови студентів, заохочуючи їх до творчості, відповідальності, ініціативності, самостійності.

Окремим напрямом удосконалення процесу вивчення іноземних мов є використання комп'ютерних технологій. Студенти мають змогу вивчати англійську мову, використовуючи різноманітні спеціальні програми, розроблені вітчизняними і зарубіжними спеціалістами. Для активізації пізнавального інтересу студентів створюються електронні бібліотеки. Є потреба у розробці сайту кафедри іноземних мов, де б подавалися НММ в електронній формі як для аудиторної, так і для самостійної роботи. На цьому етапі розробляється стратегія запровадження інформаційних технологій під час вивчення іноземних

мов, а також навчальні матеріали на основі мультимедійних технологій.

Наступним важливим чинником впливу на якість навчання є якість кадрового забезпечення. Кадрова політика факультету спрямована на залучення талановитої молоді до навчального процесу, на підвищення кваліфікації у провідних ВНЗ України. Викладачі іноземних мов беруть участь у конференціях та семінарах, упроваджують нові методики навчання, співпрацюють з іншими ВНЗ щодо нагальних проблем мовної підготовки. Останнім часом поширилась тенденція до проведення занять іноземною мовою викладачами профільюючих кафедр. На думку Єврокомісії, найкращий викладач іноземної мови для професійного спілкування – це фахівець з подвійною освітою. Оскільки випадки подвійної вищої освіти не є типовими для українського освітнянського середовища, ми щиро підтримуємо такі починання та ініціативи з боку викладачів спеціальних кафедр. Але володіти іноземною мовою і навчати іноземної мови – це різні речі, тому ми надаємо методичну й консультативну допомогу в різних формах. Адже ми робимо одну справу, в нас єдина мета – піднести престиж іноземної мови серед студентів, їхню мотивацію, а отже їхній рівень володіння іноземною мовою.

Бажаного результату з мовної підготовки студентів прагнемо досягти у співпраці кафедри іноземних мов, випускових кафедр і факультетів. Першочерговими завданнями для факультетів щодо покращання стану навчання іноземних мов на сьогодні є введення форм контролю (атестації, заліки, бажано екзамен на 4-му та 5-му курсах). Запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу сприяє систематичній роботі студентів з вивчення іноземних мов, створенню умов для навчального процесу (спеціалізовані аудиторії, ТЗН, сприяння у забезпеченні НММ), співпраці щодо змісту НММ.

Інший напрям співпраці з випусковими кафедрами – захист бакалаврських і дипломних робіт іноземними мовами. Щорічно проводяться наукові конференції, де студенти 3 – 4 курсів подають свої доповіді на теми спеціальності іноземною мовою.

Логічною є схема, коли повний цикл навчання іноземної мови здійснюється в межах однієї кафедри. Тоді можна, по-перше, створити загальну наскрізну програму навчання іноземної мови, по-друге, простежити прогрес кожного студента від курсу до курсу, зокрема за допомогою мовного портфеля студента.

Отже, концепція наскрізного вивчення іноземної мови на нефахових

факультетах є такою, що забезпечує високий рівень професійної мовленнєвої підготовки, запровадження Європейського мовного портфеля, дозволяє охопити і спланувати весь комплекс аудиторної, самостійної та індивідуальної діяльності студента, забезпечує студентів засобами визначення рівня володіння іноземною мовою на кожному ступені навчання, інструкціями, рекомендаціями і пам'ятками для набуття іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь, сприяє навчанню упродовж життя, плануванню процесу, керованого викладачем, та власному навчанню і самоконтролю, дає змогу викладачеві виконувати роль координатора, а не тільки ініціатора навчального процесу, індивідуалізує навчання, дозволяє тісніше співпрацювати з кожним студентом, підвищує мотивацію до учіння іноземної мови студентів, заохочуючи їх до творчості, відповідальності, ініціативності, самостійності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бодалев А.А. Личность и общение: Избранные труды. – М.: Педагогіка, 1983. – 272 с.
2. Гаврилюк Н., Гаврилюк Н. Англійська мова для першокурсників (спеціальність «соціальна робота») / Рец. А.Г. Гудманян, О.Ф. Мочар. – Ужгород, 2000. – 200 с.
3. Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті. – К., 2001. – 24 с.
4. Ellis G. British Council – teaching English website. *Motivating pupils to read*. Режим доступу: <<http://www.teachingenglish.org.uk/think/literature/motivate-read1.shtml>>

УДК 372.851.9

Є. М. Смирнова-Трибульська

Херсонський економічно-правовий інститут

ПСИХОЛОГІЧНО-ПЕДАГОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

У статті розглядаються й аналізуються деякі теоретичні та практичні аспекти психолого-педагогічного обґрунтування доцільності й ефективності дистанційного навчання, зокрема, з використанням системи MOODLE, що запроектована і функціонує на основі врахування ідей конструктивізму в умовах навчального закладу.

This article considers and analyses some theoretical and practical aspects account psychological and pedagogical bases of distance learning with MOODLE systems and system design based on constructivism ideas and the efficiency of the approach is grounded.

Світовий процес переходу від індустріального до інформаційного суспільства, а також соціально-економічні зміни, що відбуваються в Україні, вимагають суттєвих змін у багатьох сферах діяльності держави. У першу чергу, це стосується реформування освіти. У багатьох урядових документах [1; 2; 3]